

Jaarverslag en jaarrekening 2012
Stichting museum Beelden aan Zee
Den Haag

Inhoud

Missie	3
Verslag van het bestuur	4
Verslag van de directie	6
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2012	9
Staat van baten en lasten over 2012	11
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	12
Overige gegevens	
Verwerking van saldo van baten en lasten	20
Gebeurtenissen na balansdatum	20
Controleverklaring	21

Missie

Beelden aan Zee is het enige museum in Nederland dat zich exclusief richt op de moderne en hedendaagse, internationale beeldhouwkunst. Het is een particulier instituut dat zijn passie voor deze kunstdiscipline wil delen met een zo breed mogelijk publiek door middel van een aantrekkelijk en kwalitatief collectie- en presentatiebeleid en daarin wordt gesteund door fondsen, bedrijfsleven en andere subsidiënten. In een speciaal voor dit doel ontworpen gebouw, wonderschoon gelegen aan de Noordzee, gaan kunstgenot, *éducation permanente* en publieksvriendelijkheid samen in een missie die wordt uitgedragen door een omvangrijke groep van goed opgeleide vrijwilligers die onder leiding staat van een kleine professionele staf. In relatie tot dit streven organiseert het museum tal van andere culturele activiteiten waarmee het zich in het internationale klimaat van Den Haag een bijzondere plaats heeft verworven.

Verslag van het Bestuur

Het bestuur en de directie

Het bestuur van Stichting Museum Beelden aan Zee, gevestigd te Den Haag, bestaat uit de volgende leden:

Mw. A.M.W. Scholten – Miltenburg, erelid

Drs. J.F. van Duyne, voorzitter
Ir. J.E.J. van Bergen, vice-voorzitter
Drs. M.J. Steemers, penningmeester

Drs. L.E.J. Engering-Aarts
Ir. G.J. Kramer
Dr. P.C. Scholten
Th.J. de Waard-Scholten

In het verslagjaar 2012 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de personele samenstelling van het bestuur. Gert-Jan Kramer rondde zijn tweede termijn als bestuurslid per 1/1/2013 af. Walter Remmerswaal, voorzitter van de Sculpture Club, treedt per 25/4/2013 aan als nieuw bestuurslid.

Het bestuur heeft gedurende het boekjaar vijfmaal vergaderd: op 9 februari, 26 april, 27 juli, 21 september (extra vergadering) en 1 november. Belangrijkste onderwerpen van gesprek waren de bouwprojecten op de Boulevard en in Paviljoen de Witte, jaarverslag en jaarrekening 2011, de kwartaalresultaten, de plannen en begroting voor 2013, de actiepunten m.b.t. het afnemende weerstandsvermogen, de instelling van een board of trustees, de samenwerking met de Stichting Den Haag Onder De Hemel en de Stichting Den Haag Sculptuur, en de samenwerking met de Universiteit Leiden door middel van een bijzondere leerstoel.

De directie werd gevormd door prof. dr. J.B.J. Teeuwisse, algemeen directeur; mr. M.J.A. Smits-Schiebroek, hoofd Vrijwilligersorganisatie / adjunct-directeur; en zakelijk directeur Rudolf van den Bosch. Myriam Smits trad per 1 januari 2013 uit dienst en werd – als hoofd Vrijwilligersorganisatie - opgevolgd door Jacquélien van Schaik.

Doelstelling van de stichting

De stichting heeft ten doel het bevorderen van kunstkennis- en genot met betrekking tot de moderne en hedendaagse beeldhouwkunst, in het bijzonder door het exploiteren van het in Scheveningen (gemeente Den Haag) gevestigde museum Beelden aan Zee, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords. De stichting tracht haar doel te verwezenlijken in samenwerking met de te Den Haag gevestigde stichtingen: Stichting De Onvoltooide en Stichting Het Sculptuur Instituut.

Governance

In het kader van de governance-discussie is besloten de Code Cultural Governance zoveel mogelijk toe te passen. Daartoe zijn de statuten aangepast en concept bestuur- en directiereglementen opgesteld. Het directiereglement is in 2009 vastgesteld. De uitwerking van het bestuursreglement is nog niet geheel afgerond. In 2010 werd het rooster van aftreden voor het bestuur vastgesteld.

Voor Stichting Museum Beelden aan Zee wordt het Bestuursmodel toegepast. Van de Best Practice-bepalingen worden alleen de bepaling 3.3 niet gevolgd. Gezien de bijzondere positie en achtergrond van de stichting zijn in het bestuur twee kwaliteitszetels gereserveerd die worden ingevuld op voordracht van de oprichters en hun nakomelingen in de rechte lijn.

Verslag over de gang van zaken in 2012

De financiële exploitatie van Stichting Museum Beelden aan Zee toont hetzelfde beeld als in voorgaande jaren, zij het dat het jaarlijkse tekort sinds 2010 substantieel is terug gedrongen. Het tempo waarin dit geschiedt is echter te traag, de continuïteit van ons 100% private museum is daarom in gevaar. Doelstelling blijft om ten minste een break even resultaat te behalen, hoe moeilijk dit ook is in deze economisch slechte tijden waarin

het bedrijfsleven zich steeds verder terugtrekt als sponsor. Speerpunten blijven het vinden van sponsors voor het tentoonstellingsprogramma enerzijds, en strikte kostenbeheersing anderzijds. Voor dat laatste is begin 2013 een project gestart dat tot een efficiëntere en goedkopere bedrijfsvoering moet leiden. Total Nederland heeft zich als hoofdsponsor opgeworpen voor twee tentoonstellingen in de jaren 2013 en 2014. Verheugend is verder de verlenging van het beneficiënschap van de BankGiro Loterij met vijf jaar, tot en met 2017, goed voor twee ton jaarlijks waarvan een kwart kan worden besteed aan presentatie / pr en driekwart voor uitbreiding van de internationale collectie. De crux van het probleem vormt het jaarlijkse tekort op het tentoonstellingsprogramma, vliegwielen in de aantrekking van een kleine 70.000 bezoekers jaarlijks. Wil het museum op internationaal niveau een tentoonstellingsprogramma kunnen blijven uitvoeren, dan is het aantrekken van één of meerdere hoofdsponsors en de vorming van een Board of Trustees essentieel. Terugvallen op het model van een collectiemuseum is het alternatief, gerund door een 100% vrijwilligersorganisatie. Daarmee zou grotendeels teniet worden gedaan wat het museum in de afgelopen jaren heeft opgebouwd. Bestuur en directie zijn bijzonder gemotiveerd om Beelden aan Zee voor dat lot te behoeden. Met vereende krachten moet in 2013 de omslag in positieve zin worden bereikt.

Het bestuur dankt directie, staf en vrijwilligers voor hun inspanningen in 2012 en wenst hen veel succes in de komende jaren.

Den Haag, 25 april 2013
Namens het bestuur
Drs. J.F. van Duyne
Voorzitter

Verslag van de Directie

Het directieverslag over 2011 eindigt als volgt:

'2012 Wordt een cruciaal jaar. Halen we die tentoonstellingssponsors binnen? Gaat de gemeente Den Haag onze aanvraag voor het nieuwe Kunstenplan goedkeuren zodat we tot en met 2016 de zomerse dubbelexpositie met het Voorhout kunnen maken? Zal het positieve effect van de Museumkaart structureel blijken te zijn? Zullen we met Lipchitz en Zuid-Afrika, met Maja van Hall en Silvia B. het bezoekersaantal in 2012 boven de 70.000 weten te tillen? Wat betekent de heropening van de SprookjesBeelden op 4 april a.s. voor die aantallen? Zal het georganiseerd groepsbezoek in samenwerking met nabije partijen als het Kurhaus en Paviljoen De Witte van de grond komen? Zal de Gipsotheek ingericht kunnen worden? Allemaal vragen waarop we over een jaar het antwoord zullen weten.'

We zijn een jaar verder. Met Total Nederland werd een hoofdsponsor binnengehaald voor twee Franse tentoonstellingsprojecten in 2013 en 2014 terwijl gesprekken met andere bedrijven nog in volle gang zijn. De zomertentoonstelling van 2012 over de hedendaagse beeldhouwkunst uit Zuid-Afrika, formeel onder verantwoordelijkheid van fusiestichting Den Haag Onder De Hemel (DHODH) maar gerund vanuit Beelden aan Zee en het Sculptuur Instituut, resulteerde dankzij bijdragen van tal van fondsen en commerciële sponsors en stricte kostencontrole desondanks in een relatief klein verlies, een bijzondere prestatie aangezien dit zomerproject alleen al bijna drie keer zo duur is als het reguliere jaarprogramma van het museum zelf. De voor het eerst door museum en instituut opgestelde en door DHODH ingediende aanvraag 'Lange Voorhout' voor het gemeentelijk Kunstenplan 2013 - 2016 werd gehonoreerd, zij het met een korting en een garantie voor twee in plaats van vier jaar. Wat van doorslaggevende betekenis is geweest voor het hoogste bezoekersaantal sinds de opening van het museum - de Museumkaart (aandeel bleef boven de 60%), de heropening van de SprookjesBeeldentuin (logische verbinding met museumingang) of het sterke begin met Lipchitz en Maja van Hall en de Zuid-Afrikaanse zomer - feit blijft dat Beelden aan Zee in 2012 ruim 68.000 bezoekers ontving waarmee de magische 70.000 in zicht is gekomen. Het georganiseerd groepsbezoek noch een structurele samenwerking met het Kurhaus Hotel en Paviljoen De Witte kwamen van de grond terwijl de opening van de Gipsotheek – belangrijk hospitality instrument -moest worden uitgesteld vanwege ontwikkelingen buiten onze greep. Positief sluitstuk van het jaar was het besluit van de BankGiro Loterij om ons beneficiërschap vanaf 2013 met vijf jaar te verlengen.

De betaalde museumstaf (6.9 fte) kreeg in 2012 uitbreiding met freelance projectmedewerkers DHODH (2 x 0.9 fte), fondswerving (0.6) en coördinatie Sculpture Club (0.2) waarmee het totaal op 9.5 fte kwam.

Artistiek bedrijf: collecties en presentatie

De collectie kon in 2012 aanzienlijk worden uitgebreid dankzij de bijdragen van de BankGiro Loterij, het Fonds Scholten – Miltenburg, het Fonds Peese Binkhorst – Hoffscholte, het legaat Arie 't Hart, de Vereniging Rembrandt, en door schenkingen van kunstwerken door het echtpaar Brans – Van der Straten, verschillende kunstenaars of hun erven (zie Bijlage 7). Hoe aantrekkelijk het door de stichters gevoerde verzamelbeleid kan worden voortgezet, mag blijken uit de begin 2013 geopende tentoonstelling *Nieuwe Vangst. Hoogtepunten van de laatste vijf jaar* waarin hoogtepunten van de verschillende verzamellijnen zijn opgenomen en te samen eer betonen aan het mecenaat dat thans onze acquisitie voor 100% financiert.

De aantrekkelijkheid van de collectie resulteerde in een groeiend aantal bruikleenaanvragen van collega-musea (zie Bijlage 8). Zo'n veertig monumentale beelden werd in langdurig bruikleen gegeven aan Museum De Fundatie en fraai opgesteld in de museale kasteeltuin van Heino. 24 Beelden werden via een veiling voor een jaar in bruikleen gegeven aan leden van de Sculpture Club. De opbrengst kwam ten goede aan het Lipchitzproject.

De heropening van SprookjesBeelden aan Zee bracht dit bijzondere collectieonderdeel, na een onderbreking van drie jaar, weer in het zicht en nu in een nog fraaier en functioneler verband met het museum. De inrichting en opening van de Gipsotheek moest helaas met een jaar worden uitgesteld. De onderhandeling met Sociëteit De Witte nam meer tijd met zich mee dan was voorzien. Door deze vertraging kon de herinrichting van de eigen museumdepots niet worden uitgevoerd en de huur van een buitendepot niet worden opgezegd.

Het tentoonstellingsprogramma kende een sterk begin met de retrospectieven over Jacques Lipchitz (Grote zaal) en Maja van Hall (Kleine zaal). De zomertentoonstelling over de hedendaagse beeldhouwkunst uit Zuid-Afrika, verdeeld over museum, Lange Voorhout, Kloosterkerk, hoofdkantoor ANWB en Wassenaar (De Paauw),

scoorde wederom goed maar was iets minder succesvol dan het Chinese spektakel een jaar eerder. Het grote overzicht van de introverte Leo de Vries kreeg een dynamische tegenhanger in een dramatische circuspresentatie van Sylvia B. De plastische fotografie van Carla van de Puttelaar werd in de Kleine zaal gecombineerd met een keuze uit de eigen beeldencollectie, door de kunstenaar gemaakt. In samenwerking met het Sculptuur Instituut verschenen er in 2012 twee monografieën, twee grote tentoonstellingscatalogi, het nieuwe algemene museumboek dat het in 2002 verschenen *Parade. Staalkaart van museum Beelden aan Zee* vervangt, de heruitgave van het SprookjesBeeldenboek en twee afleveringen van het eigen museummagazine. Aan het gehele tentoonstellingsprogramma werd in 2012 weer bijgedragen door een bont gezelschap van gastconservatoren en auteurs, ontwerpers en fotografen, drukkers en verhuizers, sprekers en musici, filmers en acteurs, sponsors en andere filantropen, rondleiders en educatiemedewerkers, enz. Bijlage 5 geeft een gedetailleerd overzicht van het gehele programma, Bijlage 6 behandelt het educatieprogramma van 2012.

Vrijwilligersorganisatie

De groep museumvrijwilligers – Partners genoemd – werd in de loop van het jaar uitgebreid met 22 aspirant-Partners die in september 2012 met de cursus zijn begonnen. Van 16 partners werd afscheid genomen. Per 31 december 2012 telde de vrijwilligersorganisatie 174 vrijwilligers.

De aankondiging van de vervroeging van openingstijden leidde tot een verwoede discussie die tijdens twee goed bezochte bijeenkomsten, door enkele daartoe aangewezen Partners georganiseerd, een positieve wending kreeg. Belangrijkste discussiepunt was het effect van de verzakelijking van het bedrijf op het werk van de Partners en hun verhouding met de betaalde staf. Een werkgroep bestaande uit stafleden en Partners zal zich gaan beraden over de invoer van de nieuwe openingstijden. In het kader van de *education permanente* maar ook ter versterking van de onderlinge banden, kwam het idee uit de bus een zogenaamde BAZ Academy op te richten. Deze leerschool staat voor een zestal lezingen per jaar, exclusief voor de Partners en gegeven door medewerkers van het museum of gastsprekers.

Met de installering van het intranet is het beste communicatiemiddel voor zo'n grote groep vrijwillige deeltijdwerkers gerealiseerd. Echter, nog een te groot aantal Partners raadpleegt het niet of zelden.

Met het naderend afscheid van Myriam Smits in zicht werd in het najaar van 2012 een sollicitatieprocedure op touw gezet. Vertegenwoordigers uit bestuur, staf en vrijwilligersorganisatie voerden gesprekken met enkele kandidaten. Jacqueliën van Schaik werd per 1 januari 2013 benoemd tot Hoofd Vrijwilligersorganisatie. Het jaarlijkse uitje - 10 september 2012 - voerde ons langs het Middelheim Museum in Antwerpen en Museum De Pont in Tilburg.

Zakelijk bedrijf

Het aantal bezoekers groeide in 2012 naar het hoogste behaald sinds de opening van het museum in 1994. De besteding per gemiddelde bezoeker daalde. Houders van de Museumkaart – meer dan 60% van ons bezoek – blijven nu eenmaal korter en besteden minder. Aanpak van café en winkel moet de aantrekkelijkheid van deze onderdelen gaan verhogen. In samenspraak met architect Wim Quist en bestuursadviseur Joost Bomhoff werd in nauwe samenwerking met de Winkelcommissie de inrichting van entree en museumwinkel aangepakt en met een kleine financiële inspanning aanzienlijk verbeterd.

De economische crisis vertaalde zich het meest direct in het gebrek aan belangstelling om het museum te huren voor een ontvangst of diner.

Het museum sloot zich aan bij de Duurzaamheidskring Haagse Musea en ging voort met het verder doorvoeren van duurzaamheid in het beheer van het gebouw.

De vaste individuele steunkringen van het museum - Vrienden, Gouden Vrienden en Sculpture Club – bleven minimaal op peil. De invoering van de Museumkaart heeft zich niet gewroken al is de stijging van het aantal Vrienden sindsdien matig. De jaarlijkse Vriendendag – 26 maart 2012 – stond in het teken van de lopende tentoonstellingen (Lipchitz en Maja van Hall). Zowel de middag als de avondsessie was vrijwel volgeboekt. De Sculpture Club groeide van 69 naar 76 leden. Op 29/3, 20/6 (jaardiner) en 28/11 werden er bijeenkomsten in het museum georganiseerd die uitstekend werden bezocht. Grootste aantrekkingskracht van deze avonden is de *meet & greet* met de exposerende kunstenaars. Op 7/10 was er een exclusieve ontvangst voor de Sculpture Club in de EKARD Collection in Wassenaar. Om de daadkracht verder te versterken, kreeg de Sculpture Club een eigen bestuur, samengesteld uit leden van het voormalige BAZis, en een betaalde coördinator (0.2).

De substantiële afname van het aantal Zakenvrienden in de afgelopen jaren heeft geleid tot het besluit aan de Sculpture Club naast een individueel ook een institutioneel lidmaatschap toe te voegen. De Zakenvrienden werden in het afgelopen jaar bezocht om de banden aan te trekken. Om vaart te zetten achter de door de

zakelijk directeur geformuleerde plannen met betrekking tot de fondswerving, werd een projectmedewerker ingehuurd (0.6).

Alhoewel voor projecten in de jaren 2013 en 2014 een belangrijke sponsor is gevonden - Total Nederland - leverde 2012 nog geen hoofdsponsor op die zich voor enkele jaren aan ons programma wil verbinden. Alle inzet in deze door stafleden, projectmedewerkers en leden van het kernbestuur heeft geresulteerd in een aanzienlijk bedrag, bijeengebracht door grote en kleine fondsen en een baaierd van kleinere, commerciële subsidiënten (zie Bijlage 4). Gesprekken met enkele grote bedrijven over een hoofdsponsorschap zijn in 2012 gestart maar hebben nog niet tot resultaat geleid. In het najaar werd de expertise ingeschakeld van het Bureau Leenaers & Verloop, dat eerder goede resultaten heeft behaald voor Museum Boerhaave in Leiden.

Het door de directie voorgelegde plan voor de invoering van een Board of Trustees, waarvan de leden tegen betaling voor 'hun stoel' invloed kunnen uitoefenen op het artistieke beleid van het museum, werd door het Algemeen Bestuur omarmd. In 2013 zal een aantal gegadigden worden benaderd.

Over aandacht in de pers had Beelden aan Zee in 2012 niet te klagen al blijft het overwegend meer signalerend dan inhoudelijk diepgaand van karakter (zie Bijlage 12). De tentoonstellingen over Lipchitz, Maja van Hall en Zuid-Afrika en de heropening van de SprookjesBeelden kregen de nodige aandacht, ook op tv, en bijzonder was een groot artikel in *NRC Handelsblad* over de bruikleenvesting in 2011.

Vooruitblik

De goede weg die in 2011 is ingeslagen, is in 2012 voortgezet. Het jaarlijkse tekort is verder teruggebracht terwijl het aantal betaalde - tijdelijke - krachten is toegenomen. Toch is het tempo waarin dit geschiedt, te traag voor het financiële weerstandsvermogen van het museum. Voor 2013 is een begroting vastgesteld waarin het tekort nog drastischer is terug gebracht. Daarbij is gerekend op de werving van een of meer hoofdsponsors en minimaal vijf leden voor de Board of Trustees, groei van de Sculpture Club naar 100 leden, omzetverhoging van de museumwinkel, en dit alles bij handhaving van de behaalde aantallen van bezoekers, Vrienden enerzijds en kostenbeheersing anderzijds. Het jaar 2013 zal ons duidelijk maken of Beelden aan Zee zijn ambities als actieve en internationaal georiënteerde speler kan blijven koesteren of dat het museum zal moeten terugschakelen naar een model dat uitgaat van de eigen collectie en een organisatie met een enkele betaalde kracht, of enige variant tussen beide uitersten in. Vooralsnog ga ik er vanuit dat wij verder kunnen gaan met het uitbouwen van de ambities zoals die in de genen van Beelden aan Zee zijn verankerd.

Bestuur, mede-directieleden, staf en vrijwilligers dank ik voor de enorme inzet waarmee zij in het afgelopen jaar wederom blijf hebben gegeven van hun liefde voor het unieke museum Beelden aan Zee.

Jan Teeuwisse
Directeur
Scheveningen, 25 april 2013

Voor de samenstelling van dit jaarverslag gaat mijn dank uit naar Rudolf van den Bosch, Dick van Broekhuizen, Els Goossens, Lydia de Hoogh, Lenie Huiskamp, Alessandra Laitempergher, Charlotte Los, Elizabeth Muilwijk, Jacqueliën van Schaik, Myriam Smits, Maarten Steemers en Wilma Zweers.

Jaarrekening 2012

Balans op 31 december 2012

ACTIVA		31 december 2012	31 december 2011
		€	€
Vaste activa			
Immaterieel - Software	4	3.807	6.641
Materieel - Inventaris	4	45.317	42.808
<i>Totaal vaste activa</i>		<i>49.124</i>	<i>49.449</i>
Vlottende activa			
Voorraad winkel en café		66.946	39.697
Vorderingen:			
Debiteuren		28.351	32.819
Rek.-courant Stichting De Onvoltooide		243.943	348.970
Rek.-courant Stichting Het Sculptuur Instituut		97.432	247.338
Rek.-courant Stichting Den Haag onder de Hemel		38.631	30.046
Te vorderen omzetbelasting		34.125	26.057
Overige vorderingen	5	299.891	256.259
Vooruitbetaalde kosten	6	29.082	58.833
<i>Totaal voorraden en vorderingen</i>		<i>838.401</i>	<i>1.040.019</i>
Liquide middelen			
Bank		42.655	11.829
Kas		6.940	7.614
<i>Totaal liquide middelen</i>		<i>49.595</i>	<i>19.443</i>
Totaal activa		937.120	1.108.911

Balans op 31 december 2012, vervolg

PASSIVA		31 december 2012	31 december 2011
		€	€
Eigen vermogen			
Vrij besteedbaar vermogen			
- Algemene reserve	7	-	236.052
Vastgelegd vermogen			
- Bestemmingsfonds Collectie aankopen BankgiroLoterij	7	210.807	209.046
- Bestemmingsfonds Gipsotheek	7	509.691	506.727
<i>Totaal eigen vermogen</i>		<i>720.498</i>	<i>951.825</i>
Vlottende passiva			
Crediteuren		154.534	109.677
Loonbelasting		20.277	15.815
Overige nog te betalen kosten	8	41.811	31.594
<i>Totaal vlottende passiva</i>		<i>216.622</i>	<i>157.086</i>
Totaal passiva		937.120	1.108.911

Staat van baten en lasten over 2012

		Begroting 2012	Exploitatie 2012	Exploitatie 2011
		€	€	€
BATEN				
Subsidies en sponsorbijdragen				
Zakenvrienden	9	60.000	29.769	45.169
Participanten tentoonstellingen	10	250.000	102.462	134.428
Giften en soortgelijke baten				
Vrienden/Sculpture Club		157.500	118.483	102.536
Beneficiëntschap BankGiroLoterij	11	200.000	200.000	722.000
Entreegelden	12	450.500	426.497	388.343
Omzet winkel en café	13	260.000	267.580	279.266
Financiële baten		-	639	12
Overige baten	14	100.000	75.854	104.050
Totaal baten		1.478.000	1.221.284	1.775.804
LASTEN				
Personeelskosten	15	442.500	358.893	373.293
Tentoonstellingskosten		300.000	450.830	244.151
Life Long Learning		59.000	27.415	46.075
Huisvestingskosten		160.000	104.217	140.099
Marketing en PR		193.500	117.997	115.969
Kostprijs verkopen winkel en café	13	130.000	170.255	142.269
Doorbelasting Stichting De Onvoltooide inzake collectie aankopen		150.000	148.239	160.000
Afschrijvingen		30.000	24.558	27.128
Financiële lasten		-	2.914	10.844
Overige lasten	16	229.000	251.879	280.032
Totaal lasten		1.694.000	1.657.197	1.539.860
Resultaat voor verdeling		-216.000	-435.913	235.944
Dotatie Bestemmingsfonds collectie aankopen		-200.000	-150.000	-200.000
Onttrekking Bestemmingsfonds collectie aankopen		150.000	148.239	180.000
Dotatie Bestemmingsfonds Gipsotheek		-	-10.000	-522.000
Onttrekking Bestemmingsfonds Gipsotheek		25.000	7.036	15.273
Resultaat ten laste van algemene reserve		-	236.052	-
Verrekening resultaat Stichting De Onvoltooide		241.000	204.586	290.783
Resultaat na verdeling		0	0	0

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemeen

Doelstelling

De Stichting Museum Beelden aan Zee is opgericht op 20 oktober 1993. Blijkens de statuten zijn de doelstellingen van de stichting:

1. Het bevorderen van kunstgenot, in het bijzonder door de exploitatie van het in Scheveningen gevestigde museum. Deze doelstelling wordt nagestreefd door het aanbieden van steeds wisselende tentoonstellingen. De tentoonstellingen bieden zicht op werk van vooraanstaande kunstenaars, zowel nationaal als internationaal. Naast de tentoonstellingen van beeldhouwwerk in zijn breedste vorm worden er video presentaties gehouden en vinden er in het museum andere activiteiten plaats die een bijdragen aan het kunstgenot (muziek, toneel en dans).
2. De stichting tracht haar doelstellingen te verwezenlijken in samenwerking met de Stichting De Onvoltooide en Stichting Het Sculptuur Instituut.

Beelden aan Zee is het enige museum in Nederland dat zich exclusief richt op de moderne en hedendaagse, internationale beeldhouwkunst. Het is een particulier instituut dat zijn passie voor deze kunstdiscipline wil delen met een zo breed mogelijk publiek door middel van een aantrekkelijk en kwalitatief collectie- en presentatiebeleid en daarin wordt gesteund door fondsen, bedrijfsleven en andere subsidiënten. In een speciaal voor dit doel ontworpen gebouw, wonderschoon gelegen aan de Noordzee, gaan kunstgenot, *éducation permanente* en publieksvriendelijkheid samen in een missie die wordt uitgedragen door een omvangrijke groep van goed opgeleide vrijwilligers die onder leiding staat van een kleine professionele staf. In relatie tot dit streven organiseert het museum tal van andere culturele activiteiten waarmee het zich in het internationale klimaat van Den Haag een bijzondere plaats heeft verworven.

Continuïteit

De stichting heeft een overeenkomst met haar steunstichting Stichting De Onvoltooide, dat de positieve en negatieve resultaten ten goede resp. ten laste komen van Stichting De Onvoltooide.

Het resultaat van de bedrijfsvoering worden overwegend bepaald door het aantal betalende bezoekers en sponsorbijdragen van fondsen en bedrijven. Zoals uitgelegd in het verslag van bestuur en directie wordt veel aandacht besteed aan maatregelen om deze baten structureel te verhogen.

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de stichting.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de directie van de stichting zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Stelselwijzigingen

In 2012 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine organisaties-zonder-winststreven die zijn uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten en kostprijzen.

Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden gewaardeerd tegen nominale waarde of verkrijgingsprijs, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Vreemde valuta

- Functionele valuta

De posten in de jaarrekening van de stichting worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de economische omgeving waarin de stichting haar bedrijfsactiviteiten voornamelijk uitoefent (de functionele valuta). De jaarrekening is opgesteld in euro's, dit is zowel de functionele als de presentatievaluta van de stichting.

- Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum.

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum (of de benaderde koers).

Vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair plaats en zijn gebaseerd op de economische levensduur van de betrokken activa, die wordt geschat op 3-5 jaar.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs onder toepassing van de FIFO-methode (*first in, first out*) of lagere opbrengstwaarde.

De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs (alle kosten die samenhangen met de verkrijging) en gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is zodanig gepresenteerd dat daaruit blijkt welk gedeelte vrij besteedbaar is en welk gedeelte is vastgelegd. Indien aan een deel van het eigen vermogen een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven, dan gezien de doelstelling van de organisatie zou zijn toegestaan, is dit deel verantwoord als vastgelegd vermogen. Deze beperking in het bestedingsdoel kan door het bestuur van de stichting of door derden zijn opgelegd. Indien deze beperking door derden is opgelegd dan wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds. In de toelichting wordt het bedrag en de beperkte doelstelling van ieder bestemmingsfonds vermeld. Ook de reden van deze beperking en alle overige voorwaarden die door de derden zijn gesteld, worden vermeld.

Indien de beperking zoals bedoeld in de vorige alinea niet door derden, maar door het bestuur is aangebracht, wordt het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve (en niet als bestemmingsfonds). In de toelichting worden het bedrag en de beperkte doelstelling van iedere

bestemmingsreserve vermeld. Ook het feit dat het bestuur deze beperking heeft aangebracht, wordt vermeld.

De algemene reserve is ontstaan in 2006 door de kwijtschelding door Stichting De Onvoltooide van de rekening courant schuld (ontstaan in de periode vóór 2005). De rekening courant schuld is kwijtgescholden, omdat de stichting gezien de steunovereenkomst met Stichting De Onvoltooide naar verwachting niet in de voorzienbare toekomst over de middelen zal beschikken om deze schuld te voldoen.

Alle vermogensmutaties worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Uitgaven die worden gedekt uit bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen worden eveneens in de staat van baten en lasten verantwoord.

Pensioenvoorziening

De stichting heeft een aantal pensioenregelingen waarop de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing zijn en waarvoor op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen worden betaald door stichting. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

3. Grondslagen van bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met de aan een periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen, dan wel betaald.

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen, worden afzonderlijk in de (toelichting op de) staat van baten en lasten verwerkt onder vermelding van de aard van de bestemming; indien deze baten in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden gereserveerd in de desbetreffende bestemmingsreserve(s) respectievelijk Bestemmingsfonds(en). Een onttrekking aan bestemmingsreserve respectievelijk -fonds wordt als besteding (last) verwerkt in de staat van baten en lasten.

Indien aan bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en) wordt gedoteerd dan wel daaruit wordt geput wordt deze mutatie op de volgende wijze verwerkt: het saldo van de staat van baten en lasten wordt bepaald inclusief het overschot of tekort dat is ontstaan uit hoofde van de baten en lasten met een bijzondere bestemming. Onder de staat van baten en lasten wordt vervolgens een specificatie opgenomen van de verwerking van dit saldo in de onderscheiden posten van het eigen vermogen.

In februari 2009 heeft de BankGiroLoterij Museum Beelden aan Zee toegelaten tot haar Kring van Beneficiënten en aan het museum een jaarlijkse bijdrage toegezegd van EUR 200.000 voor een periode van vijf jaar. De toezeggingen gelden voor de periode 2008-2012, maar de feitelijke samenwerking beslaat de periode 2009-2013. De jaarlijkse bijdrage is bedoeld voor collectie aankopen en presentatie, en wordt daarom als bestemmingsfonds geadmistreerd. Omdat tussen Stichting De Onvoltooide en de stichting is overeengekomen dat Stichting De Onvoltooide eigenaar is van de collectie en collectie aankopen verzorgd, zijn de collectie aankopen in 2009 door Stichting De Onvoltooide aan de stichting doorbelast.

In 2011 heeft de BankGiroLoterij aan het museum Beelden aan Zee een bijdrage toegezegd van EUR 522.000. De bijdrage is bedoeld voor de bouw en inrichting van de Gipsotheek, en wordt daarom als bestemmingsfonds geadmistreerd.

Subsidies en sponsorbijdragen

Bijdragen van subsidiënten en sponsoren worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft.

Giften en soortgelijke baten

Naast de giften worden baten uit nalatenschappen separaat verantwoord.

Baten uit giften en nalatenschappen worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voorlopige uitbetalingen worden verantwoord in het jaar van ontvangst.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Koersverschillen (baten en lasten)

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling van monetaire posten worden in de staat van baten en lasten verwerkt in de periode dat zij zich voordoen.

Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op bedrijfsgebouwen worden gebaseerd op verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

4. Materiële vaste activa

	Software	Inventaris	Totaal
	€	€	€
De mutaties in 2012 waren:			
1 januari 2012			
Verkrijgingsprijs	35.650	149.151	184.801
Cumulatieve afschrijvingen	-29.009	-106.343	-135.352
<i>Boekwaarde</i>	<i>6.641</i>	<i>42.808</i>	<i>49.449</i>
Mutaties 2012			
Investerings	1.500	22.733	24.233
Desinvesterings	-	-6.856	-6.856
Afschrijvingen	4.334	20.224	24.559
31 december 2012			
Verkrijgingsprijs	37.150	165.028	202.178
Cumulatieve afschrijvingen	-33.343	-119.711	153.054
Boekwaarde	3.807	45.317	49.124

5. Overige vorderingen

	31 december 2012	31 december 2011
	€	€
BankGiro Loterij	200.000	200.000
Overige vorderingen	99.891	56.259
	299.891	256.259

6. Vooruitbetaalde kosten

	31 december 2012	31 december 2011
	€	€
Vooruitbetaalde tentoonstellingskosten	22.094	49.038
Overige vooruitbetaalde kosten	6.988	9.795
	29.082	58.833

7. Eigen vermogen

	€
Algemene reserve 1 januari 2012	236.052
Resultaat 2012	-435.913
Overname resultaat door Stichting De Onvoltooide	204.586
Algemene reserve 31 december 2012	0

Bestemmingsfonds Collectie aankopen 1 januari 2012	209.046
Toevoeging	150.000
Onttrekking t.b.v. aankopen collectie	-148.239
Bestemmingsfonds Collectie aankopen 31 december 2012	210.807

Dit betreft een jaarlijkse bijdrage over de periode 2008-2012 van de BankGiro Loterij ten bedrage van € 200.000 per jaar. De BankGiro Loterij heeft deze bijdrage bestemd specifiek voor collectie aankopen (75%) en –presentatie (25%).

Bestemmingsfonds Gipsotheek 1 januari 2012	506.727
Toevoeging	10.000
Onttrekking t.b.v. voorbereidingen gipsotheek	-7.036
Bestemmingsfonds Gipsotheek 31 december 2012	509.691

Dit betreft een eenmalige bijdrage van de BankGiro Loterij ten bedrage van € 522.000. De BankGiro Loterij heeft deze bijdrage bestemd specifiek voor de bouw en inrichting van de Gipsotheek.

Totaal eigen vermogen **720.498**

8. Overige nog te betalen kosten

	31 december 2012	31 december 2011
	€	€
Netto lonen	-168	170
Reservering vakantiegelden	20.513	14.210
Reservering vakantiedagen	4.772	6.536
Te betalen pensioenpremies	143	-5.056
Vooruitontvangen bedragen	-	6.250
Nog te ontvangen facturen	15.310	6.017
Tussenrekening kasgelden	1.241	3.467
	41.811	31.594

9. Sponsorbijdragen Zakenvrienden

De bijdragen van Zakenvrienden betreft 13 bedrijven en instellingen (2011: 17 bedrijven en instellingen).

10. Participanten tentoonstellingen

	Begroting 2012	Exploitatie 2012	Exploitatie 2011
	€	€	€
SNS Reaal		25.000	
Stroom		2.000	
Van Ommeren		1.500	
Sculpture Club bruikleeneveiling		32.950	
Don Quixote		4.000	
David Roos		1.000	
St. NIC		4.000	
Lexhanna stichting		4.800	
Hallart foundation		5.000	
Stichting Zabawas		10.000	
Mondriaan Stichting / St. Shalom Foundation			1.313
Thurkow Stichting			2.500
Vooruitontvangen bedragen t.b.v. jaaroverschrijdende tentoonstellingen		6.250	56.750
NIBC			25.000
Designer Outlet			20.000
kfHein Fonds			5.000
Christie's			2.000
M.A.O.C. gravin van Bylandtfonds			2.500
Naftaniel			50
Particuliere bijdragen		5.692	19.315
Totaal participanten tentoonstellingen	250.000	102.462	134.428

De bijdragen van de fondsen zijn lager uitgevallen dan begroot. In verband met deze lagere bijdragen zijn de tentoonstellingskosten en de kosten van Life Long Learning (educatie) scherp in de hand gehouden.

11. Beneficiëntschap BankGiroLoterij

	Begroting 2012	Exploitatie 2012	Exploitatie 2011
	€	€	€
Bijdrage bestemd voor Collectieaankopen	200.000	200.000	200.000
Bijdrage bestemd voor aanbouw en inrichting Gipsotheek	-	-	522.000
Totaal beneficiëntschap BankGiroLoterij	200.000	200.000	722.000

12. Entreegelden

Het aantal bezoekers is in 2012 gestegen tot 68.257 (tegenover 65.000 bezoekers begroot) van ongeveer 63.254 in 2011.

13. Omzet winkel en café en Kostprijs verkopen winkel en café

De stijging van de omzet winkel en café en van de kostprijs verkopen winkel en café houdt gelijke tred met de stijging van de bezoekersaantallen. Ook de omzet per bezoeker gestegen is t.o.v. begroot, maar blijft licht achter bij verleden jaar. De kostprijs verkopen winkel en café hield gelijke tred met de begroting en verleden jaar.

14. Overige baten

	Begroting 2012	Exploitatie 2012	Exploitatie 2011
	€	€	€
Omzet avondopenstellingen en recepties	40.000	19.484	39.050
Schenkeningen	50.000	50.000	50.000
Overige opbrengsten	10.000	6.370	15.000
Totaal overige baten	100.000	75.854	104.050

15. Personeelskosten

	Begroting 2012	Exploitatie 2012	Exploitatie 2011
	€	€	€
Salarissen	345.000	344.573	259.388
Sociale lasten	45.000	47.944	37.046
Pensioenlasten	30.000	36.081	17.052
Overige Personeelskosten	22.500	43.225	59.807
Doorbelasting aan project Den Haag onder de Hemel		-112.930	-
Totaal personeelskosten	442.500	358.893	373.293

Het personeelsbestand betreft 11 personen voor in totaal 7,9 FTE.

16. Overige lasten

	Begroting 2012	Exploitatie 2012	Exploitatie 2011
	€	€	€
Collectiebeheer	15.000	40.842	21.815
Relatiebeheer	54.000	36.663	24.223
Partnerkosten	66.000	57.064	68.672
Kantoorkosten	60.000	57.338	54.543
Overige algemene kosten	34.000	59.972	110.779
Totaal overige lasten	229.000	251.879	280.032

17. Bezoldiging bestuurders

De bestuurders ontvangen geen bezoldiging.

18. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De stichting heeft kredietovereenkomsten met twee banken voor rekening courant kredieten van EUR 300.000 en EUR 20.000. Voor deze overeenkomsten zijn door de stichting geen zekerheden gesteld.

De stichting huurt het museumgebouw van Stichting De Onvoltooide voor onbepaalde tijd.
De huurprijs bedroeg in 2012 EUR 39.510 welke jaarlijks wordt geïndexeerd.

Goedkeuring en vaststelling jaarrekening 2012

De jaarrekening is in de bestuursvergadering d.d. 25 april 2013 goedgekeurd en vastgesteld.

Den Haag, 25 april 2013

De bestuurders:

Ir. J.E.J. van Bergen
Vice-voorzitter

Drs. J.F. van Duyne
Voorzitter

Drs. M.J. Steemers
Penningmeester

Drs. L.E.J. Engering-Aarts

Ir. G.J. Kramer

Dr. P.C. Scholten

Th.J. de Waard-Scholten

Overige gegevens

Verwerking van saldo van baten en lasten

Overeenkomstig de statuten worden exploitatie overschotten aan de reserves toegevoegd, en exploitatie tekorten op de reserves in mindering gebracht.

Controleverklaring

De controleverklaring is op de volgende pagina opgenomen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Museum Beelden aan Zee

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Museum Beelden aan Zee te Den Haag gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

0287769/JvdP

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Prinses Margrietplantsoen 46, 2595 BR Den Haag, Postbus 30715, 2500 GS Den Haag
T: 088 792 00 70, F: 088 792 95 20, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Museum Beelden aan Zee per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Den Haag, 25 april 2013
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J.A.D.', is written over the printed name below.

drs. J.A.D. van de Pavoordt RA